

ČESKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavního soudu

Jm é n e m r e p u b l i k y

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Josefa Fialy a soudců Milana Hulmáka a Zdeňka Kühna (soudce zpravodaje) o ústavní stížnosti stěžovatele **J. L.**, zastoupeného Mgr. Lukášem Trojanem, advokátem, sídlem Na Strži 2102/61a, Praha 4 – Krč, proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. června 2023 č. j. 5 Tdo 519/2021-22276, rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 9. dubna 2019 sp. zn. 12 To 66/2018 a rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 18. června 2018 č. j. 40 T 4/2011-18878, za účasti **Nejvyššího soudu, Vrchního soudu v Praze a Městského soudu v Praze**, jako účastníků řízení, a **Nejvyššího státního zastupitelství a Městského státního zastupitelství v Praze**, jako vedlejších účastníků řízení, takto:

I. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. června 2023 č. j. 5 Tdo 519/2021-22276 a výrok o trestu uloženém stěžovateli rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 9. dubna 2019 sp. zn. 12 To 66/2018 porušily základní právo stěžovatele na projednání věci bez zbytečných průtahů zaručené v čl. 38 odst. 2 Listiny základní práv a svobod a právo na projednání věci v přiměřené lhůtě zaručené v čl. 6 odst. 1 Úmluvy o lidských právech a základních svobodách, jakož i právo na soudní ochranu zaručené v čl. 36 odst. 1 a odst. 3 Listiny a právo na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

II. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. června 2023 č. j. 5 Tdo 519/2021-22276 se zrušuje v části, ve které Nejvyšší soud odmítl dovolání stěžovatele.

III. Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 9. dubna 2019 sp. zn. 12 To 66/2018 se zrušuje v části výroku II, ve které se stěžovatel odsuzuje k trestu odnětí svobody ve výměře čtyř roků a pro výkon tohoto trestu se zařazuje do věznice s ostrahou, a v části, ve které Vrchní soud v Praze zamítl stěžovatelovo odvolání proti trestu zákazu činnosti uloženému stěžovateli.

IV. Ve zbývajících částech se ústavní stížnost odmítá.

Odůvodnění:

I.

Vymezení věci

1. V nynější věci Ústavní soud řeší dopady mimořádně dlouhého trestního řízení na povinnost trestního soudu kompenzovat průtahy v trestním řízení patřičným zmírněním trestu oproti trestu, který by jinak připadal do úvahy, kdyby tu žádné průtahy nebyly.

II.

Skutkové okolnosti posuzované věci a obsah napadených rozhodnutí

2. Ústavní stížností se stěžovatel domáhá zrušení v záhlaví označených rozhodnutí trestních soudů. Tato rozhodnutí dle stěžovatele porušila jeho ústavně zaručená práva zakotvená v čl. 8 odst. 2, čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a v čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

3. Z ústavní stížnosti, napadených rozhodnutí a listin stěžovatelem připojených či soudem vyžádaných plyne následující. Stěžovatel v letech 1997 až 2000 spáchal závažný hospodářský trestný čin [zvláště závažný zločin podvodu podle § 209 odst. 1, 5 písm. a) trestního zákoníku – nový trestní zákoník byl použit proto, že byl pro stěžovatele příznivější než starý trestní zákon]. Stěžovatel a další obvinění zhruba třem tisícovkám drobných investorů způsobili škodu v celkové výši cca 149 mil. Kč. Stěžovatel sám se podílel na škodě ve výši 147 mil. Kč.

4. Stěžovatel – zjednodušeně řečeno – spáchal tento trestný čin tak, že společně se dvěma spoluobviněnými nabízel investiční služby. Tyto „služby“ však měly za cíl jediné: vyvedení investovaných finančních prostředků, a to za použití různě důmyslných klamavých finančních operací včetně zatajení podstatných informací před stávajícími a budoucími klienty.

5. Stěžovatel a spoluobvinění získali později vyvedené finanční prostředky dvěma způsoby. Obvinění se nejprve zaměřili na drobné investory, kteří byli vlastníky akcií z doby tzv. kupónové privatizace. Na základě vytvořeného investičního programu investoři svěřili tyto akcie obviněným, aby se o ně řádně starali, tj. aby svěřené cenné papíry zhodnotili. Místo řádné správy investic však obvinění výnosné akcie z doby kupónové privatizace úmyslně rozprodali, zisky z prodeje vyvedli ven a místo nich nakoupili cenné papíry bez jakékoli hodnoty. Za tímto účelem účelově založili dvě obchodní společnosti P. a E. přes které nakoupili akcie nevalné hodnoty a nahradili jimi akcie výnosné. Tím však jejich trestná činnost neskončila. Obvinění dále vytvořili portfolio cenných papírů, které se ovšem skládalo z výše zmíněných bezcenných akcií. To pak prezentovali jako výhodnou investiční příležitost. Tím obvinění získali další finanční prostředky (ať už od stávajících, nebo nových klientů), které opět mohli vyvést. Obvinění investiční služby nabízeli prostřednictvím obchodní společnosti F. a jejích dceřiných obchodních společností (zejména pak obchodní společnost F.).

6. Stěžovatel tak postupně během tří let (1997 až 2000) rozprodal výnosné cenné papíry, převedl zisky z jejich prodeje do nespočtu dalších obchodních společností a nakoupil bezcenné papíry jako náhradu do stávajících investičních portfolií. Část nakoupených

cenných papírů byla rovněž představena jako výhodný investiční produkt, jen aby vložené peníze byly opět vyvedeny.

7. K vytvoření zdání, že jde o výhodnou investici, obvinění vymysleli sofistikované podvodné schéma, které zahrnovalo následující kroky: účelové zvyšování základního kapitálu jimi ovládaných společností; vzájemné přeposílání finančních částek odpovídajících výši základního kapitálu mezi účty ovládaných obchodních společností (jako údajná záloha na nákup cenných papírů); nákup veřejně neobchodovatelných akcií či organizace opakovaných prodejů akcií, které se ovšem uskutečňovaly jen mezi poškozenými klienty a spřízněnými společnostmi a jejichž hodnotu určoval výlučně stěžovatel atd. To vše vytvořilo zdání, že skupina F. je solidní podnikatel s dobrou obchodní pověstí a že akcie jsou vysoce výnosné a neustále nabývají na hodnotě. Klienti tak byli v dobré víře, že jejich investice jsou v dobrých rukou, o čemž je stěžovatel a spoluobvinění opakovaně ujišťovali. Právě takto falešně vyvolaná a udržovaná důvěra umožnila obviněným pokračovat v trestné činnosti navzdory tomu, že obvinění věděli, že nebude z čeho vracet investované finanční prostředky a že klienti prodejem (bezpečných) akcií nedostanou ani zlomek původně investované částky.

8. Stěžovatel měl v nynější kauze vedoucí úlohu. Právě on byl osobou, která vymyslela, organizovala a řídila podvodné investiční schéma: určoval „investiční“ strategii, stanovoval hodnotu akcií, vyváděl finanční prostředky poškozených atd.

9. Městský soud v Praze odsoudil stěžovatele nejprve k trestu odnětí svobody v délce šesti let a trestu zákazu činnosti v délce pěti let, jenž spočívá v zákazu výkonu samostatné výdělečné činnosti a funkce statutárního orgánu, prokuristy a správce portfolia v obchodních společnostech zabývajících se obchodem s cennými papíry (rozsudek ze dne 23. 5. 2014 č. j. 40 T 4/2011-16897). První odsuzující rozsudek byl nicméně zrušen Vrchním soudem v Praze, neboť nové znalecké posudky zpochybnily některé závěry předchozích znaleckých posudků a tyto pochybnosti se nepodařilo odstranit (usnesení ze dne 22. 2. 2017 č. j. 12 To 72/2016-17346). Městský soud následně na podkladě nového znaleckého posudku rozhodl podruhé (ústavní stížností napadený rozsudek ze dne 18. 6. 2018). I tentokrát uznal stěžovatele vinným trestným činem podvodu a uložil mu (kvůli dlouhému trestnímu řízení) trest odnětí svobody na samotné dolní hranici. Trest zákazu činnosti zůstal stejný.

10. Stěžovatel se proti druhému odsuzujícímu rozsudku odvolal. Vrchní soud mu vyhověl jen částečně (nyní napadený rozsudek ze dne 9. 4. 2019). Výrok o vině shledal jako správný, výrok o trestu změnil tak, že původní výši trestu odnětí svobody mimořádně snížil pod dolní hranici trestní sazby na čtyři roky. Vrchní soud upozornil, že stěžovatel se úmyslně dopustil zvláště závažného zločinu podvodu. Stěžovatel uvedl své klienty v omyl a zatajil podstatné skutečnosti, což využil k obohacení vlastnímu, tak i k obohacení jiných osob. Rozsah, promyšlenost a způsob spáchání trestného činu byly natolik závažné, že odpovědnost podle jiného právního předpisu nepřipadá v úvahu. Při přezkumu výroku o trestu vrchní soud upozornil, že od zahájení trestního stíhání stěžovatele uběhla značně dlouhá doba, přičemž se stěžovatel neuchýlil k žádnému obstrukčnímu jednání. Protože stěžovatel byl trestně stíhán téměř polovinu svého života, bylo namístě, aby soud trest odnětí svobody mimořádně snížil (srov. body 241 a 242).

11. Stěžovatel podal dovolání, které Nejvyšší soud odmítl (ústavní stížností napadeným usnesením ze dne 14. 6. 2023). Vypořádal se přitom s vícero námitkami. Nejvyšší soud

mj. odmítl, že trestní odpovědnost stěžovatele v důsledku uplynutí promlčecí doby zanikla. Stěžovatel páchal trestný čin do prosince 2000, promlčecí doba měla uplynout až v prosinci 2012. Orgány činné v trestním řízení vydaly v lednu 2006 usnesení o zahájení trestního stíhání, tím se přerušil běh promlčecí doby. Byť bylo vadné (v popisu subjektivní stránky trestného činu), stále mělo účinky usnesení o zahájení trestního stíhání. Nepřerušení promlčecí doby je vyhrazeno jen výjimečným případům, zejm. pokud je takové usnesení nicotné nebo zmatečné. Usnesení z roku 2006 takové vady nevykazují ani nebylo účelově vydáno s cílem přerušit promlčecí dobu (srov. blíže body 67 až 86).

12. Pokud jde o právní kvalifikaci skutku jako trestného činu podvodu, Nejvyšší soud neměl nižším soudům co vytknout. Stěžovatel tak neuspěl s alternativní právní kvalifikací skutku, tj. že šlo o trestný čin porušení povinnosti při správě majetku (touto námitkou stěžovatel chtěl dosáhnout použití jiné, kratší promlčecí doby). Tento trestný čin je subsidiární vůči trestnému činu podvodu. Nejvyšší soud podrobně popsal, proč stěžovatelovo jednání naplnilo skutkovou podstatu trestného činu podvodu. Poukázal na mnoho okolností: mnohonásobné převody a výběry peněz mající za cíl zastřít pohyb financí; zatajení podstatných údajů před klienty (zejm. špatný hospodářský stav společnosti); chybějící účetnictví či na záměrné finanční operace, jež měly vytvořit zdání výhodnosti investičního programu. Jinými slovy, stěžovatel vytvořil přesvědčivou iluzi, že F. a její dceřiné společnosti jsou prosperující a etablované subjekty na trhu s cennými papíry (body 109 až 120, zejména bod 112 usnesení Nejvyššího soudu).

13. K délce trestního řízení a jejího vlivu na výměru trestu Nejvyšší soud především rekapituloval závěry rozhodnutí městského soudu a vrchního soudu. Soudy nižších stupňů se porušením práva stěžovatele zabývaly, uznaly jeho porušení. Vrchní soud jako kompenzaci za porušení tohoto práva stěžovateli uložil trest odnětí svobody pod dolní hranici zákonné trestní sazby (§ 58 odst. 1 ve spojení s § 39 odst. 3 trestního zákoníku). Především s ohledem na vysoký počet poškozených (2 718 osob), extrémní výši způsobené škody (mnohonásobně přesahující dolní hranici škody velkého rozsahu), která se vymyká jiným typově obdobným případům, jakož i sofistikovaný způsob spáchání trestné činnosti, který stěžovateli umožnil její páchaní po relativně delší dobu (přes 3 roky), nelze uložit jiný druh trestu než trest odnětí svobody, jehož výkon navíc není možno podmíněně odložit (srov. bod 106 usnesení Nejvyššího soudu).

II.

Argumentace stěžovatele

14. Stěžovatel v ústavní stížnosti namítá, že celé trestní řízení trvalo příliš dlouho. Stěžovatel tvrdí, že se až po více než 20 letech konečně dozvěděl, zda je, či není vinen za skutek, pro který byl stíhán. Stěžovatel nesouhlasí ani s druhem trestu, ani s jeho výší. Ačkoli vrchní soud mimořádně snížil trest odnětí svobody pod jeho dolní hranici, nepovažuje stěžovatel snížení o jeden rok za adekvátní kompenzaci za porušení jeho práva na projednání věci v přiměřené lhůtě. Výkon trestu odnětí svobody po takto dlouhé době nenaplnuje účel trestu. Čím déle státu trvá potrestat pachatele, tím více se oslabuje právo státu na jeho potrestání. Podle stěžovatele je nynější trest pouhou represí, která je stěžejně ospravedlnitelná. Trestní soudy úplně rezignovaly na provedení testu proporcionality, jak to po nich vyžaduje judikatura Ústavního soudu, tj. řádně nepoměřily veřejný zájem na potrestání pachatelů, na straně jedné, a individuální zájem na

nedotknutelnosti osobní svobody, na straně druhé. Stručně řečeno, trest odnětí svobody v délce čtyř roků vůbec nezohledňuje extrémní délku trestního řízení.

15. Stěžovatel orgánům činným v trestním řízení vyčítá, kde a v jakých okamžicích pochybily (opakované zahajování trestního stíhání, prodleva mezi přípravným řízením a řízením před soudem, délka přípravy písemného vyhotovení rozsudku, dohady městského soudu a státního zástupce o zpracování nového znaleckého posudku atd.). Právě orgány činné v trestním řízení zapříčinily neodůvodněné průtahy v řízení, nikoli stěžovatel.

16. Stěžovatel později ústavní stížnost doplnil o další argumentaci. Jmenovitě uvádí, že trestní soudy pochybily též při právní kvalifikaci skutku. Pokud by soudy kvalifikovaly skutek jako trestný čin porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 trestního zákoníku, resp. § 255 starého trestního zákona [nikoli jako trestný čin podvodu podle § 209 odst. 1, 5 písm. a) trestního zákoníku], trestný čin by se promlčel v roce 2005, nikoli v roce 2012. To je důležité, neboť orgány činné v trestním řízení vydaly usnesení o zahájení trestního stíhání až v roce 2006. Stěžovatel ovšem upozorňuje, že toto usnesení nemělo žádné účinky, neboť bylo „nicotné“. Stěžovatel tak odmítá úvahy Nejvyššího soudu, že právní kvalifikace a způsob zahájení trestního stíhání byly správné.

III.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

17. Ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem. Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný, ovšem vyjma části, ve které napadá výroky městského soudu o trestu odnětí svobody a způsobu jeho výkonu ohledně stěžovatele a výrok o náhradě škody poškozeného J. H. Vrchní soud totiž tyto výroky rozsudku městského soudu zrušil (viz výrok I rozsudku vrchního soudu) a nahradil je vlastními výroky (výrok II tamtéž). Ústavní soud není příslušný rušit již zrušené [§ 43 odst. 1 písm. d) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu]. Stěžovatel je zastoupen advokátem (§ 29 až § 31 téhož zákona). Též vyčerpal všechny procesní prostředky k ochraně svých práv (§ 75 odst. 1 téhož zákona). Ústavní stížnost je tedy přípustná.

IV.

Shrnutí řízení před Ústavním soudem

18. Stěžovatel spojil s ústavní stížností rovněž návrh na odložení vykonatelnosti podle § 79 odst. 2 zákona o Ústavním soudu. Ústavní soud tomuto návrhu vyhověl a usnesením ze dne 6. 2. 2024 výkon napadených rozhodnutí odložil.

19. Následně si Ústavní soud vyžádal relevantní části spisu vedeného u městského soudu pod sp. zn. 40 T 4/2011 a vyzval účastníky a vedlejší účastníky řízení, aby se k ústavní stížnosti vyjádřili (§ 42 odst. 3 zákona o Ústavním soudu).

IV. A.

Vyjádření účastníků řízení a vedlejších účastníků řízení

20. Nejvyšší soud v obsáhlém vyjádření upozornil, že spáchaný čin je společensky mimořádně závažný. Stěžovatel způsobil škodu ve výši 147 mil. Kč, což mnohonásobně

překračuje zákonnou hodnotu pro škodu velkého rozsahu. Také počet poškozených osob je mimořádně vysoký, neboť se trestný čin dotkl cca třech tisíců lidí. Peníze byly vyvedeny neznámo kam a stěžovatel se ani nepokusil nahradit způsobenou škodu. Nejvyšší soud se je samozřejmě vědom délky trestního řízení (věc pravomocně skončila až po 19 letech od spáchání činu, resp. po 13 letech od zahájení trestního stíhání). Délku trestního řízení však ovlivnilo několik okolností: mimořádná rozsáhlost trestné činnosti, objem spisu, vysoký počet poškozených osob a právní složitost. Kdyby soudy o této věci rozhodly rychleji, jistě by neuložily trest na samotné dolní hranici, a už vůbec pod dolní hranici. Naopak, trest by byl vyšší (Nejvyšší soud uvádí trest v délce osmi nebo devíti let). Není proto pravda, že šlo o zmírnění o pouhý rok; trestní soudy ve skutečnosti zmírnily trest o několik let, přesněji o polovinu uvažované délky trestu. Jiný trest než nepodmíněný trest odnětí svobody by byl nespravedlivý. Není pravda, že nižší soudy nevezaly v potaz délku trestního řízení při stanovení trestu. Nadto délka řízení není jedinou ani určující okolností; je nutné zohlednit všechny okolnosti. Postup nižších soudů dostatečně kompenzoval porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě.

21. Vrchní soud v Praze nejprve zdůraznil, že zákonné podmínky pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody podle § 58 trestního zákoníku jsou velmi přísné. Vrchní soud uznal, že délka trestního řízení byla velmi dlouhá. To byl také jediný důvod, proč snížil trest pod jeho dolní hranici. Vrchní soud rozumí stěžovateli, že vidina pobytu ve vězení je pro něj obtížná. Na druhou stranu zdůrazňuje, že i jiné zájmy si zaslouží ochranu. Vrchní soud poukazuje především na vysoký počet poškozených osob, rozsah způsobené škody a závažnost spáchaného činu, což ve svém souhrnu neumožňovalo jiný než nepodmíněný trest odnětí svobody. Vrchní soud rovněž upozorňuje na velký význam rozhodnutí Ústavního soudu v této věci, které bude mít vliv též na výklad § 58 trestního zákoníku v podobných případech.

22. Městský soud v Praze jen stručně uvedl, že plně odkazuje na svůj rozsudek.

23. Nejvyšší státní zastupitelství ve svém vyjádření nezpochybňuje, že orgány činné v trestním řízení postupovaly neobvykle pomalu. Nicméně se domnívá, že trestní soudy tento nedostatek kompenzovaly adekvátním způsobem. Nynější trest je nutné vnímat v širších souvislostech; je nutné zohlednit nejen délku řízení, ale také reálně hrozící trest, mimořádnou společenskou závažnost, skutkovou a právní složitost věci. Přestože stěžovateli hrozil mnohem vyšší trest, dostal nakonec jen mírný trest. Nejvyšší státní zastupitelství podotýká, že právě souhrn různých okolností byl důvodem, proč trestní soudy musely trvat na nepodmíněném trestu odnětí svobody.

24. Vrchní státní zastupitelství v Praze se k ústavní stížnosti nevyjádřilo, má se tedy za to, že se postavení vedlejšího účastníka vzdalo (§ 28 odst. 2 a § 63 zákona o Ústavním soudu ve spojení s § 101 odst. 4 občanského soudního řádu).

25. Městské státní zastupitelství v Praze uvedlo, že se nebude vyjadřovat.

IV. B.

Replika stěžovatele

26. Ústavní soud zaslal stěžovateli všechna výše shrnutá vyjádření k replice. Stěžovatel této možnosti využil a souhrnně se k nim vyjádřil, především pak k vyjádření Nejvyššího soudu. Stěžovatel se předně ohrazuje proti tvrzení, že trestní řízení trvalo jen 13 let (od

zahájení trestního stíhání v roce 2006). Podle stěžovatele trestní řízení ve skutečnosti trvalo mnohem déle (od jeho vzetí do vazby v roce 2001). Celé trestní řízení tíživě dopadá na jeho psychiku. Obzvlášť vidina, že stěžovatel má opět – po přerušeném výkonu trestu odnětí svobody – nastoupit do výkonu trestu, jej vystavuje mimořádnému tlaku a stresu. Stěžovatel odmítá úvahy Nejvyššího soudu, že zmírnění trestu bylo větší, než stěžovatel tvrdí (zmírnění nikoli o rok, ale o několik let).

27. Stěžovatel rovněž nesouhlasí s touto částí vyjádření, kde Nejvyšší soud uvažuje, v jaké výši by trestní soudy mohly uložit trest odnětí svobody, nebýt takto dlouhého trestního řízení. Tato úvaha je mimoběžná: rozhodovací praxe má v takových případech spíše tendenci ukládat tresty na samotné dolní hranici. Stěžovatel rozhodně nezapříčinil průtahy v trestním řízení, neuchýlil se k žádnému obstrukčnímu jednání a plně spolupracoval. Naznačuje-li snad Nejvyšší soud, že stěžovatel se nějak podílel na průtazích, nemá pravdu. Stěžovateli nelze přičítat k tíži, jak se další spoluobvinění bránili průběhu trestního řízení. Průtahy ovlivňující konečnou délku trestního řízení zapříčinily hlavně orgány činné v trestním řízení. V této souvislosti stěžovatel poukazuje na několik okolností: opakované zahájení trestního stíhání, vrácení věci k došetření městským soudem, písemné vyhotovení prvního odsuzujícího rozsudku po dobu jednoho roku. Stěžovatel tak uzavírá, že byla porušena jeho základní práva a svobody. Výkon trestu odnětí svobody po takto dlouhé době již neplní svou funkci, a proto je bez významu.

28. Ústavní soud nenařídil ústní jednání, neboť od jednání nelze očekávat další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudu).

V.

Posouzení ústavní stížnosti

29. Stěžovatel předkládá Ústavnímu soudu dva okruhy ústavněprávní argumentace. Ústavní soud se nejprve vypořádá s argumentací o promlčení trestného činu, kterou shledal zjevně neopodstatněnou (část V. A. níže). Klíčovou stížnostní argumentací k otázce, zda trestní soudy kompenzovaly porušení stěžovatelova práva na přiměřenou délku řízení, Ústavní soud rozebírá v části V. B.

V. A.

Zjevná neopodstatněnost námitky promlčení trestného činu

30. Stěžovatel kritizuje trestní soudy, že nynější skutek nesprávně kvalifikovaly jako trestný čin podvodu [§ 209 odst. 1, 5 písm. a) trestního zákoníku], byť jej měly posoudit jako trestný čin porušení povinnosti při správě cizího majetku (§ 255 starého trestního zákona, nyní § 220 trestního zákoníku). Pokud by tak učinily, byl by trestný čin promlčen.

31. Ústavní soud úvodem předesílá, že nemůže nahrazovat úvahy trestních soudů o právní kvalifikaci skutku. Je úkolem trestních soudů, aby skutek podřadily pod správnou skutkovou podstatu trestného činu. Na druhou stranu ani tyto úvahy nesmí porušit ústavně zaručená práva svobody obviněných. Náležitě označení trestního jednání a zároveň jeho přesné podřazení pod konkrétní ustanovení trestního zákoníku je ústavním požadavkem, který pramení z principu legality trestního práva ve smyslu čl. 39 Listiny. Proto trestní soudy musí věnovat právní kvalifikaci skutku náležitou péči [srov. náleze ze dne 16. 12. 2014 sp. zn. II. ÚS 2258/14 (N 230/75 SbNU 567), bod 22].

32. V nynější věci se soudy touto otázkou podrobně zabývaly (městský soud na str. 2085 a násl. druhého odsuzujícího rozsudku; vrchní soud stručněji v bodě 233 napadeného rozsudku; Nejvyšší soud obsáhle v bodech 109 až 120 napadeného usnesení). Soudy přesvědčivě vysvětlily, proč stěžovatelovo protiprávní jednání nelze kvalifikovat jako jiný trestný čin než právě trestný čin podvodu. Obzvlášť městský soud se pečlivě zabýval všemi variantami právní kvalifikace, které v této věci přicházely v úvahu (trestný čin zpronevěry, porušení povinnosti při správě cizího majetku nebo podvodu).

33. Ústavní soud neshledává nic neústavního na právní kvalifikaci nynějšího skutku. Nadto odůvodnění všech napadených rozhodnutí odpovídá ustálené trestní judikatuře. Základní skutková podstata trestného činu porušení povinnosti při správě cizího majetku postihuje jen ta jednání, kterými pachatel poruší smluvně převzatou či zákonem uloženou povinnost pečovat o cizí majetek a způsobí na něm škodu. Pokud ovšem jednání pachatele obsahuje rovněž zištný prvek, je nutno jej postihnout jako trestný čin podvodu, který je vůči trestnému činu porušení povinnosti při správě cizího majetku speciální. Skutková podstata trestného činu podvodu tak postihuje jednání, kterými pachatel způsobí nejen škodu na majetku, ale současně obohatí sám sebe nebo jiné osoby. Právě obohacení na úkor jiného je podstatou a smyslem podvodného jednání (srov. přiměřeně aplikovatelné stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2001 sp. zn. Tpjn 302/2001, č. 16/2002 Sb. rozh. tr.).

34. Stěžovatel k otázce promlčení vznáší ještě další námitku, tentokrát procesní povahy, ovšem s hmotněprávními důsledky. Poukazuje totiž na způsob, jakým orgány činné v trestním řízení v roce 2006 zahájily trestní stíhání. Stěžovatel tvrdí, že trestní stíhání nebylo vůbec zahájeno, neboť usnesení o zahájení trestního stíhání bylo nicotné, a proto nemohlo přerušit promlčecí dobu (k tomu blíže bod 72 usnesení Nejvyššího soudu, který popisuje vady při zahájení trestního stíhání). Podstatou stěžovatelova argumentu je, že toliko bezvadné usnesení orgánů činného v trestním řízení má účinky zahájení trestního stíhání. A opis tohoto bezvadného usnesení musí být také řádně doručen. Jen za těchto podmínek se podle stěžovatele přerušuje promlčecí doba trestného činu.

35. Stěžovatel má pravdu, že usnesení o zahájení trestního stíhání z roku 2006 bylo vadné (nedostatek se týkal vymezení subjektivní stránky trestného činu), proto státní zástupkyně Městského státního zastupitelství v Praze dala pokyn k vydání nového usnesení. Nové, tentokrát bezvadné usnesení bylo vydáno až v roce 2008. Stěžovatel ovšem dále uvádí, že právě souhrn těchto skutečností činí původní usnesení nicotným.

36. Jak ale již judikatura Ústavního soudu vysvětlila, byť je usnesení o zahájení trestního stíhání v určitém směru vadné, má účinky zahájení trestního stíhání, tj. i vadné usnesení přerušuje promlčecí dobu [srov. nález ze dne 30. 1. 2013 sp. zn. I. ÚS 1553/11 (N 20/68 SbNU 259), bod 13; v doktríně vedle prací citovaných tamtéž srov. např. Žďárský, Z. K účinkům zahájení trestního stíhání z hlediska promlčení a otázkám souvisejícím. *Trestněprávní revue*, 2016, č. 9, str. 195].

37. Pouze ve výjimečných případech nevyvolává takové usnesení vůči obviněnému žádné účinky. Muselo by se však jednat o skutečně závažnou vadu, např. z obsahu usnesení by vůbec nebylo zřejmé, proč a na základě čeho je dotčená osoba stíhána (I. ÚS 1553/11, bod 15). Tento závěr není ničím jiným než odrazem ústavního principu legality (čl. 2 odst. 2 Listiny, čl. 2 odst. 3 Ústavy).

38. Není proto ústavně významné, pokud usnesení o zahájení trestního stíhání bylo pro určité vady zrušeno a nahrazeno jiným usnesením (shodně náleží I. ÚS 1553/11, bod 13). Podstatné je pouze to, zda toto usnesení obsahovalo alespoň v základních rysech popis skutku, jeho právní kvalifikaci a další důležité okolnosti pro trestní stíhání. Sporné usnesení tyto náležitosti splňovalo, byť vykazovalo dílčí nedostatky v části týkající se subjektivní stránky trestného činu. Stěžovatel nicméně věděl, proč a za co je trestně stíhán. Proto usnesení z roku 2006 přerušilo promlčecí dobu, i když bylo vadné a později bylo zrušeno a nahrazeno jiným usnesením (obsáhleji k tomu body 70 až 86 usnesení Nejvyššího soudu).

39. K dílčímu argumentu stěžovatele, že promlčecí doba se přerušuje až v okamžiku doručení usnesení o zahájení trestního stíhání, se Ústavní soud nemůže blíže vyjádřit. Jak uvedl Nejvyšší soud v bodě 80 napadeného usnesení, v této věci jde o otázku ryze akademické povahy, o níž sice nepanuje názorová jednota, ale pro nynější věc je bez významu. Usnesení o zahájení trestního stíhání vydané dne 12. 1. 2006 bylo stěžovateli řádně doručeno dne 3. 2. 2006, tj. nepochybně se promlčecí doba přerušila před jejím uplynutím a počala běžet lhůta nová. Ústavní soud tu není proto, aby podával obsáhlá, pro posuzovanou věc však zbytečná akademická pojednání.

40. Ústavní stížnost je proto v této části zjevně neopodstatněná.

V. B.

Věcné posouzení ústavní stížnosti

41. V následující části nálezu se Ústavní soud zaměří na klíčový okruh stížnostní argumentace. Ta se týká práva obviněného na přiměřenou délku trestního řízení a kompenzace za porušení práva na přiměřenou délku trestního řízení. Ústavní soud proto nejprve shrne základní principy, kterými se řídí posuzování přiměřenosti délky trestního řízení (V. B. 1.) a kompenzace porušení základního práva na přiměřenou délku řízení trestními soudy (V. B. 2.). Následně pak aplikuje tyto obecné principy na nyní posuzovanou věc (V. B. 3.).

V. B. 1. Obecně k základnímu právu na přiměřenou délku řízení

42. Právo na projednání věci bez zbytečných průtahů, respektive právo na přiměřenou délku řízení je nedílnou součástí základních práv garantovaných čl. 36 odst. 1 ve spojení s čl. 38 odst. 2 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy [srov. k tomu např. náleží ze dne 16. 1. 2004 sp. zn. I. ÚS 600/03 (N 6/32 SbNU 35)].

43. Doba, ve které se účastníkovi řízení dostane konečného rozhodnutí ve věci, je neoddelitelnou součástí měřítek celkové spravedlnosti řízení. Čím je tento časový horizont delší, tím více se rozostřuje spravedlnost řízení jak v očích účastníků řízení, tak i v obecném vnímání veřejností a veřejného mínění. Celkově se tak oslabuje důvěryhodnost státní moci a specificky moci soudní [náleží ze dne 8. 6. 2010 sp. zn. I. ÚS 2859/09 (N 122/57 SbNU 525), bod 23; podobně rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 3. 12. 2009 *Kart proti Turecku*, č. 8917/05, § 68 a tam uvedená judikatura].

44. Právo na přiměřenou délku řízení není absolutní. Je třeba poměřovat zájem jednotlivce na projednání věci v přiměřené lhůtě, na straně jedné, a obecný zájem na

výkonu spravedlnosti, na straně druhé. Trestní řízení je třeba vést v souladu se zásadou rychlosti, nikoli však na úkor jiných dílčích práv vyplývajících z obecného práva na spravedlivý proces [srov. náleze ze dne 31. 3. 2005 sp. zn. I. ÚS 554/04 (N 67/36 SbNU 707), část IV. B., nebo náleze I. ÚS 2859/09, body 23 až 25]. Vždy je nutné vážít požadavek na projednání věci v přiměřené lhůtě, na straně jedné, a zájem na řádném výkonu spravedlnosti, na straně druhé (rozsudek ESLP ze dne 3. 12. 2002 *Debbasch proti Francii*, č. 49392/99, § 44).

(a.) Trestní soudy si musí v každém jednotlivém případě vymezit celkovou délku trestního řízení

45. Jaká délka trestního řízení je již nepřiměřená, nelze předem říci. Ostatně ani Evropský soud pro lidská práva neříká, že překročení nějaké pevně stanovené doby automaticky znamená porušení práva na přiměřenou délku trestního řízení (Kmec, J. Čl. 6. Právo na spravedlivý proces, in: Kmec, J. - Kosař, D. - Kratochvíl, J. - Bobek, M. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 702, m. č. 164). To by nebylo ani žádoucí, neboť každý případ je jedinečný. O to důležitější je, aby trestní soudy věděly, jaká byla celková délka řízení v konkrétní trestní věci. Trestní soudy si proto nejdříve musí ujasnit, *kdy trestní řízení začalo a kdy skončilo*.

46. Do celkové doby trestního řízení se v českém právním systému zpravidla počítá doba počínaje formálním sdělením obvinění. Pro účely čl. 6 odst. 1 Úmluvy se totiž obviněním rozumí především „oficiální oznámení učiněné příslušným orgánem vůči konkrétní osobě o tom, že se dopustila trestného činu“. Pojem „obvinění“ ve smyslu Úmluvy však má autonomní význam. Nelze jej tedy ztotožňovat s vnitrostátními termíny trestního práva. Není proto vyloučeno, že běh trestního řízení (pro účely čl. 6 odst. 1 Úmluvy) zapříčiní nějaké jiné opatření, předcházející formálnímu sdělení obvinění, pokud takové opatření podstatným způsobem zasáhne do poměrů podezřelého, například pokud je omezen na svobodě vzetím do vazby (rozsudek ESLP ze dne 10. 12. 1982 *Foti a ostatní proti Itálii*, č. 7604/76, 7719/76, 7781/77 a 7913/77, § 52 a na něj navazující judikatura, např. rozsudek ESLP ze dne 11. 6. 2015 *Tychko proti Rusku*, č. 56097/07, § 63 a § 64).

47. Rovněž okamžik konce řízení má v kontextu Úmluvy vlastní, svébytný význam. Proto konec doby trestního řízení nelze mechanicky ztotožnit jen s právní mocí rozsudku odvolacího trestního soudu. Skutečnost, že rozhodnutí odvolacího soudu je pravomocné a že dovolání je mimořádným opravným prostředkem, není určující. Rozhodující je pouze to, zda tu jsou jiná navazující řízení, třeba před vrcholným či ústavním soudem, jež mohou zvrátit výsledek řízení předchozího. Proto konec doby nastává až vydáním posledního soudního rozhodnutí, a to včetně rozhodnutí Nejvyššího soudu jako soudu dovolacího a rozhodnutí Ústavního soudu o ústavní stížnosti (rozsudky ESLP ze dne 20. 6. 2019 *Chiarello proti Německu*, č. 497/17, § 44; ze dne 22. 1. 2009 *Kaemena a Thöneböhn proti Německu*, č. 45749/06 a 51115/06, § 61 až § 64; ze dne 25. 2. 2000 *Gast a Popp proti Německu*, č. 29357/95, § 64).

(b.) Přiměřenost délky řízení závisí na konkrétních okolnostech případu

48. Zjištěná celková délka řízení sama o sobě není rozhodující. I kdyby se délka trestního řízení na první pohled jevila jako dlouhá, ještě to neznamená, že je *nepřiměřená*. Zda tomu skutečně je, vyžaduje, aby trestní soudy tuto délku řízení hodnotily ve světle konkrétních okolností projednávané věci. Při tom musí zohlednit následující hlediska:

zaprvé, **složitost věci** (skutková, právní a procesní); zadruhé, **chování obviněného** během řízení, zatřetí, **postup orgánů činných v trestním řízení** a začtvrté, **význam věci** pro stěžovatele (srov. *Chiarello proti Německu*, § 45 a tam uvedená judikatura, případně rozsudek ESLP ze dne 25. 6. 2020 *Tempel proti České republice*, č. 44151/12, § 87).

49. Prvním hlediskem je **složitost (komplexnost) věci**. V případě skutkové a právní složitosti judikatura ESLP připouští, že řízení může být složité s ohledem na *povahu skutku*. Příkladem budiž trestné činy tzv. „bílých límečků“. Ty mohou svou složitostí skutkového stavu věci (rozsah škody, vysoký počet zapojených obchodních a finančních společností, různé složité a zastírající finanční operace) významně oddálit konec trestního řízení a ospravedlnit tak jeho délku (např. rozsudek ESLP ze dne 28. 3. 2006 *Rázlová proti České republice*, č. 20252/03, § 33 a tam uvedená judikatura). Na druhou stranu platí, že ať již je věc sebesložitější, neznamená to, že veškeré průtahy v řízení lze omluvit (srov. k tomu rozsudek ESLP ze dne 7. 8. 1996 *Ferrantelli a Santangelo proti Itálii*, č. 19874/92, § 42).

50. Délku trestního řízení může ovlivnit i počet *poškozených*. Ač se v trestním řízení rozhoduje především o vině a trestu obviněného, není možné přehlížet práva a oprávněné zájmy poškozených. Tento požadavek plyne nejen ze zásady zajištění práv poškozeného (§ 2 odst. 15 trestního řádu), ale na ústavní úrovni také z práva na účinné vyšetřování (k tomu např. rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 30. 11. 2004 *Öneryildiz proti Turecku*, č. 48939/99, § 91).

51. Druhým hlediskem je **chování obviněného**. Obviněnému nelze klást k tíži, pokud uplatňuje všechna práva, která mu k obhajobě dává vnitrostátní právní řád (např. mimořádné opravné prostředky nebo ústavní stížnost). Taktéž od obviněného nelze ani očekávat, že bude spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení (takto již rozsudek ESLP ze dne 15. 7. 1982 *Eckle proti Německu*, č. 8130/78, § 82). Na druhou stranu stát nemůže být odpovědný za průtahy vzniklé snahou obviněného co možná nejvíce oddálit konečné rozhodnutí ve věci, ať už se toho snaží docílit zneužíváním svých procesních práv či jinými prostředky (např. nedostavení se na jednání soudu či jiné obstrukce mající za cíl zmařit nařízené jednání, srov. rozsudek ESLP ze dne 15. 11. 2005 *Lammi proti Finsku*, č. 53835/00, § 33).

52. Třetím významným hlediskem je **samotný postup příslušných orgánů**. Ne všechny průtahy, nýbrž jen ty, které jsou státu přičitatelné, zakládají odpovědnost za porušení práva na přiměřenou délku řízení. Je na státu, jak si zorganizuje soustavu, postup a fungování orgánů činných v trestním řízení. V každém případě musí dostát povinnosti projednat věci v přiměřené lhůtě. Průtahy mající původ v tzv. soudním ping-pongu však nemohou nepřiměřenou délku trestního řízení omluvit (rozsudek ESLP ze dne 31. 1. 2006 *Yurtayev proti Ukrajině*, č. 11336/02, § 41).

53. Dále není pochyb, že **význam trestní věci pro obviněného**, obzvláště pokud mu hrozí mnohaletý trest odnětí svobody, bude pro něj již z povahy věci velmi důležitý. Orgány činné v trestním řízení se proto musí vyvarovat průtahů v řízení, které nedůvodně prodlužují nejistotu obviněného ohledně jeho viny.

54. Posledním (fakticky) zohledňovaným hlediskem je **počet stupňů soudní soustavy**, na kterých byla věc projednávána. Jestliže tedy věc projde od soudu prvního stupně přes soud odvolací a dovolací až k soudu ústavnímu, je jasné, že celková délka řízení bude

delší v porovnání s případy, kdy věc skončí již před soudem prvního stupně (Kmec, dílo cit. v bodě 45 výše, str. 702).

55. Ústavní soud doplňuje, že má smysl dobu řízení do vynesení pravomocného trestního rozsudku uvést zvláště a samostatně o ní uvažovat. Postavení osoby již pravomocně odsouzené, která se pokouší verdikt zvrátit mimořádnými opravnými prostředky (či dokonce ústavní stížností), a s tím spojená nejistota, se samozřejmě liší od postavení a nejistoty osoby, která ještě pravomocně odsouzena nebyla.

56. Všechna výše shrnutá hlediska je nutné hodnotit jednotlivě a v jejich vzájemné souvislosti. Až na základě pečlivého vyhodnocení všech okolností případu mohou trestní soudy uzavřít, že délka trestního řízení je či není v rozporu s požadavkem na projednání věci v přiměřené lhůtě ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy (takto již *Ferrantelli a Santangelo proti Itálii*, § 42).

V. B. 2. Obecně k právu na účinný prostředek nápravy porušení práva na přiměřenou délku trestního řízení

(a.) *Trestní soudy musí kompenzovat porušení práva na přiměřenou délku trestního řízení nástroji trestního práva*

57. Pokud se skutečně ukáže, že délka trestního řízení byla v konkrétní trestní kauze nepřiměřená, trestní soudy na to musí reagovat. Porušení práva na přiměřenou délku trestního řízení musí napravit. Tato náprava musí odpovídat požadavkům vyplývajícím z čl. 13 Úmluvy, tj. musí jít o účinný prostředek nápravy [takto poprvé rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 26. 10. 2000 *Kudla proti Polsku*, č. 30210/96, § 151, § 155 a § 156; později rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 29. 3. 2006 *Scordino proti Itálii* (č. 1), č. 36813/97, § 179].

58. Jakým způsobem se tak má dít, je plně v rukou smluvního státu Rady Evropy. Prostředky nápravy tak mohou mít nejen preventivní, nýbrž také kompenzační povahu (rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 8. 6. 2006 *Sürmeli proti Německu*, č. 75529/01, § 98 až 100, který se sice netýká trestní problematiky, avšak závěry tam uvedené jsou použitelné obecně). Státy tak mají k dispozici celou paletu prostředků, jak napravit porušení práva na přiměřenou délku řízení. Prostor pro uvážení je nicméně zúžen v těch situacích, kdy porušení tohoto práva je natolik zřejmé, že jiné než kompenzační opatření nedokáže poskytnout účinnou nápravu (*Scordino proti Itálii*, § 185). Zda takové opatření bude mít finanční či jinou podobu, ESLP opět ponechává na úvaze smluvního státu.

59. V trestních věcech Ústavní soud upřednostňuje kompenzaci nástroji, které jsou vlastní trestnímu právu. Jde především o zmírnění trestu, např. v podobě uložení na samotné dolní hranici či mimořádné snížení trestu dokonce pod tuto dolní hranici apod. Ústavní soud si je vědom, že žaloba na náhradu škody či nemajetkové újmy může představovat účinný prostředek kompenzace. Neshledává však žádný rozumný důvod, proč by se okamžik kompenzace měl oddalovat, pokud trestní soudy mohou na porušení práva reagovat bezprostředně (takto důrazně nález I. ÚS 2859/09, bod 34). Upřednostnění kompenzace nástroji trestního práva tak stojí na jednoduché myšlence: účinnosti kompenzačního opatření. Má-li být takové opatření skutečně účinné, musí také přijít včas.

60. Tyto principy jsou dnes promítnuty též do trestního práva hmotného. Trestní zákoník předpokládá, že trestní soudy musí při ukládání trestu zohlednit délku trestního řízení (srov. § 39 odst. 3 trestního zákoníku). Náhrada škody za nesprávný úřední postup je proto sekundární.

61. Také judikatura obecných soudů a právní doktrína se kloní ke kompenzaci nástroji trestního práva [v judikatuře Nejvyššího soudu v jeho civilní větvi rozsudek ze dne 17. 1. 2013 sp. zn. 30 Cdo 2310/2012, č. 60/2013 Sb. rozh. civ., resp. v jeho trestní větvi usnesení ze dne 13. 6. 2012 sp. zn. 7 Tdo 303/2012, č. 4/2014 Sb. rozh. tr.; v odborné literatuře srov. např. Púry, F. § 39, in: Šámal, P. a kol. *Trestní zákoník*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2023, str. 814].

62. Ústavní soud proto uzavírá, že v trestních věcech je třeba kompenzovat porušení práva na přiměřenou délku trestního řízení nástroji trestního práva. Zmírnění trestu (pro příklady srov. bod 68 níže) splňuje požadavek účinného nápravného prostředku (*Scordino proti Itálii*, § 186).

(b.) Kompenzace musí být výslovná a měřitelná

63. Pokud trestní soudy zmírní trest s cílem kompenzovat porušení práva na přiměřenou délku řízení, musí tak učinit **výslovně a měřitelně** [rozsudek *Eckle proti Německu*, § 66; dále rozsudky ESLP ze dne 26. 6. 2001 *Beck proti Norsku*, č. 26390/95, § 27; ze dne 20. 5. 2014 *Pirttimäki proti Finsku*, č. 35232/11, § 61; resp. velkého senátu ESLP ze dne 29. 3. 2006 *Cocchiarella proti Itálii*, č. 64886/01, § 77; v judikatuře Ústavního soudu podobně náleze ze dne 12. 4. 2007 sp. zn. I. ÚS 603/06 (N 65/45 SbNU 83), bod 27].

64. U první podmínky (výslovnost) se vyžaduje, aby prohlášení, resp. uznání porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy bylo *zřetelné a jasné* (rozsudek ESLP ze dne 24. 2. 2005 *Ohlen proti Dánsku*, č. 63214/00, § 29 a § 30). Je povinností trestních soudů uvést, kdy a v jaké fázi trestního řízení orgány činné v trestním řízení včetně soudů postupovaly v rozporu s právem na přiměřenou délku trestního řízení. Podle judikatury ESLP nestačí povšechné uznání porušení práva. Právě tento nedostatek ESLP vytkl německým soudům ve věci *Chiarello proti Německu*. Místo toho, aby soudy výslovně vzaly v potaz konkrétní průtahy v řízení a promítly je do úvah o zmírnění trestu, jen neurčitě odkázaly na dobu, která uplynula od spáchání trestného činu (§ 57). Identifikace pochybení, resp. neodůvodněných průtahů v řízení je proto nezbytným předpokladem pro měřitelné zmírnění trestu (viz dále).

65. Co se týče druhé podmínky, tj. měřitelnosti kompenzace, musí být z úvah trestních soudů zřejmé, k jakému konkrétnímu zmírnění trestu došlo. Je nutné, aby trestní soudy uvedly, jakou konkrétní podobu zmírnění trestu vybraly, a to v návaznosti na jimi zjištěné a uznané průtahy v řízení.

66. Dříve než tak ale učiní, musí trestní soudy uvést, **jaký trest by bývaly uložily, pokud by věc skončila v přiměřené lhůtě**. Tento požadavek lze ilustrovat na bohaté judikatuře ESLP, ve které schválil následující případy rozhodování trestních soudů:

- Ve věci *Pirttimäki proti Finsku* (cit. v bodě 63 výše) šlo o daňovou trestní kauzu. Finské trestní soudy uvedly, že by bylo namístež uložit nepodmíněný trest odnětí svobody v délce jednoho roku, nicméně s ohledem popsané průtahy a vůbec

celkovou délku trestního řízení (sedm let a čtyři měsíce) nakonec zmírnily trest na podmíněný trest odnětí svobody (§ 23 a § 62).

- V další finské věci *Sorvisto proti Finsku* (rozsudek ze dne 13. 1. 2009, č. 19348/04) šlo o majetkovou trestní kauzu. Finské trestní soudy by bývaly uložily nepodmíněný trest odnětí svobody v délce tří roků a tří měsíců, protože však trestní řízení trvalo nepřiměřeně dlouho (13 let a čtyři měsíce), snížily trest na polovinu (18 měsíců), později dokonce na jednu třetinu původně uvažované výše trestu (§ 8, § 12 a § 67).
- Ve věci *Görges proti Německu* (rozhodnutí ze dne 7. 5. 2002, č. 53875/00) německé trestní soudy uzavřely, že bez průtahů v řízení by uložily peněžitý trest ve výši 120 denních sazeb. Peněžitý trest však snížily na 90 sazeb, později až na 80 denních sazeb kvůli průtahům způsobeným v odvolacím řízení.
- A konečně ve věci *Dzelili proti Německu* (rozsudek ze dne 10. 11. 2005, č. 65745/01) německé trestní soudy odsoudily stěžovatele za majetkovou a násilnou trestnou činnost. Za tyto prohřešky by ho bývaly odsoudily k trestu odnětí svobody v délce devíti let; z důvodu přesně zjištěných průtahů však trest zmírnily na výsledných 6,5 let (§ 102 a § 103).

67. Tento přístup lze podpořit argumentem komparativním. Kompenzaci v podobě snížení trestu preferuje většina evropských systémů trestního práva. Příkladem budiž německý Spolkový soudní dvůr, který v reakci na judikaturu ESLP vytvořil tzv. doktrínu „vykonaného trestu“ (*Vollstreckungslösung*). Ta umožňuje nejen uložení mírnějšího trestu, nýbrž také prohlášení části uloženého trestu za vykonanou. Tato doktrína dobře odráží požadavek „měřitelnosti“ kompenzačního opatření. Judikatura totiž vytváří fikci, že odsouzený vykonal část trestu. Místo „snížení“ trestu tak přímo prohlásí část uloženého trestu za „vykonaný“ (rozhodnutí velkého senátu ve věcech trestních ze dne 17. 1. 2008, BGHSt 52, 124).

68. Teprve poté, co si trestní soudy ujasní, jaký trest by uložily nebýt průtahů a jaké průtahy během trestního řízení nastaly, mohou přistoupit ke kompenzaci porušení práva, respektive zmírnění trestu. K tomu mají širokou paletu kompenzačních prostředků. Trestní soudy mohou např. snížit výměru trestu odnětí svobody nebo jakékoli jiného trestu (peněžitého trestu, trestu zákazu činnosti atd.). Mohou taktéž zvolit mírnější druh trestu: uložit trest obecně prospěšných prací místo trestu odnětí svobody nebo podmíněně odložit výkon trestu. Mohou dokonce úplně upustit od uložení některého druhu trestu, který by za jiných okolností uložily vedle jiného trestu (komentář cit. v bodě 45, str. 732; v judikatuře srov. např. rozsudek ESLP ze dne 28. 9. 2004 *Kovács proti Maďarsku*, č. 67660/01, § 26).

69. Jak bude kompenzace porušení práva (zmírnění trestu) nakonec vypadat, je především na úvaze trestních soudů. Ústavní soud jim přirozeně nemůže v obecné rovině určovat, jaký druh a výše trestu je třeba uložit. Vše záleží na okolnostech konkrétního případu.

70. Přesto Ústavní soud považuje za vhodné, aby se vyjádřil k formě kompenzace, která obviněnému umožní se úplně vyhnout potrestání, zejména v důsledku zastavení trestního stíhání nebo upuštění od potrestání. K zastavení trestního stíhání se judikatura Ústavního soudu staví velmi zdrženlivě (srov. nálezy I. ÚS 2859/39, bod 37 a I. ÚS 554/04, část V., srov. podobně též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 3. 2009 sp. zn. 6 Tdo 102/2009). Byť ani taková situace není vyloučena, bude zcela výjimečná – v reakci na zcela mimořádné okolnosti. Stejný postoj má Ústavní soud k upuštění od potrestání (srov. nález

I. ÚS 603/06, bod 26). Podobně rezervovaný přístup má i judikatura německá (srov. rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 17. 1. 2024 sp. zn. 2 StR 100/23, bod 7: „*Pouze v mimořádně zvláštních případech, kdy v rámci komplexního posouzení rozhodnutí ve věci samé již není možné náležitě zohlednit porušení práva, mohou průtahy rozporné s principy právního státu představovat procesní překážku, která ospravedlňuje zastavení řízení*“).

71. Uvažovat je proto třeba o využití dalších institutů. Ústavní soud připomíná, že ani při kompenzaci porušení práva nelze opomíjet obecný zájem na výkonu spravedlnosti včetně zájmů osob poškozených trestným činem. Nelze tedy rozhodovat způsobem, který by podryval všeobecnou důvěru v demokratický právní stát, jehož smyslem je mj. soudní cestou řádně a spravedlivě rozhodovat o vině a trestu. V zásadě není žádoucí, aby se pachatelé vyhnuli potrestání jen z důvodu neústavních prodlev nastalých v trestním řízení.

72. Ústavní soud tak shrnuje, že trestní soudy musí jasně a zřetelně uznat porušení práva na přiměřenou délku trestního řízení (*požadavek výslovnosti*). Trestní soudy rovněž musí uvést, jaký trest by bývaly uložily, nebýt nepřiměřeně dlouhého trestního řízení. Dříve zjištěné průtahy během řízení se pak musí projevit v konečné podobě kompenzace (*požadavek měřitelnosti*). Ač mají trestní soudy prostor pro široké uvážení, jaký nástroj kompenzace zvolí, nemohou opomíjet obecný zájem na spravedlivém potrestání pachatelů trestných činů a zájmy poškozených.

V. B. 3. Aplikace shora uvedených obecných principů na nynější věc

(a.) *Trestní řízení ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy počalo běžet již vzetím stěžovatele do vazby v září 2001*

73. V nynější věci je mezi stěžovatelem a trestními soudy, ale i mezi trestními soudy navzájem, sporná již samotná délka trestního řízení. Nejvyšší soud totiž ve vyjádření zdůraznil, že trestní řízení trvalo třináct let, od jeho formálního zahájení sdělením trestního obvinění v roce 2006 do jeho pravomocného skončení rozsudkem vrchního soudu v roce 2019. Naopak vrchní soud v napadeném rozsudku uvedl, že trestní stíhání bylo v této věci vedeno „*po dobu téměř 20 roků*“ (srov. k tomu více bod 85 níže). Též stěžovatel upozorňuje, že počátek trestního stíhání v této věci je třeba datovat zpět do září 2001, kdy byl vzat do vazby. Městský soud žádný konkrétní časový údaj neuvedl.

74. Ústavní soud zjistil z vyžádaných dokumentů následující skutečnosti. Stěžovatel páchal trestnou činnost (popsanou v bodech 4 až 8 výše) od roku 1997 až do prosince 2000. V září 2001 byl stěžovatel vzat do vazby (celkem byl ve vazbě 51 týdnů). Vazební soud odůvodnil (koluzní a pokračovací) vazbu trestním stíháním pro trestný čin zpronevěry podle § 248 tehdejšího trestního zákona, který spáchal jako předseda představenstva obchodní společnosti B. R. tím, že si přisvojil cenné papíry svěřené této společnosti obchodní společností C. Současně ale vazební soud opřel důvody koluzní vazby též o to, že stěžovatel je prověřován jako organizátor rozsáhlé trestné činnosti ve skupině F., kde je oprávněný předpoklad, že škoda činí až 150 mil. Kč. Pro tuto trestnou činnost mělo být stěžovateli „*sděleno obvinění ihned po shromáždění všech potřebných zejména písemných materiálů*“ (usnesení Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 7. 9. 2001 sp. zn. Nt 153/2001). Stížnostní soud poté v usnesení, kterým usnesení vazebního soudu zrušil a stěžovatele vzal znovu do vazby, výslovně uvedl, že jako důvod vazby nelze

použit jednání, pro které doposud nebylo stěžovateli sděleno obvinění (usnesení Městského soudu v Praze ze dne 25. 9. 2001 sp. zn. 44 To 1170/2001).

75. Pro průběh této věci postačí shrnout jen ty nejpodstatnější momenty:

- **5. 9. 2001** – vzetí stěžovatele do vazby (podrobně v bodě 74 výše);
- **12. 1. 2006** – zahájení trestní stíhání stěžovatele po předchozím několikaletém vyšetřování, které započalo již na sklonku roku 2001 (usnesení doručeno 3. 2. 2006);
- **18. 12. 2006** – upozornění vrchního státního zastupitelství na nedostatky v usnesení o zahájení trestního stíhání;
- **11. 1. 2007** – pokyn dozorcující státní zástupkyně městského státního zastupitelství k vydání nového usnesení o zahájení trestního stíhání;
- **11. 6. 2008** – vydání nového usnesení o zahájení trestního stíhání (později rozšířené o další dvě usnesení ze dne 27. 8. 2008 a 22. 2. 2010);
- **9. 11. 2011** – podání obžaloby k městskému soudu (ještě tentýž měsíc městský soud vrátil věc státnímu zastupitelství k došetření);
- **27. 3. 2013** – podání nové obžaloby k městskému soudu;
- **23. 5. 2014** – první odsuzující rozsudek městského soudu (městský soud uložil stěžovateli trest šesti let odnětí svobody, pro jehož výkon ho zařadil do věznice s dozorem. Současně uložil trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu samostatné výdělečné činnosti a funkce statutárního orgánu, prokuristy a správce portfolia v obchodních společnostech zabývajících se obchodem s cennými papíry, a to na dobu pěti let);
- **22. 2. 2017** – první rozhodnutí vrchního soudu: zrušení a vrácení věci vrchním soudem městskému soudu (v řízení byly totiž obhajobou předloženy dva nové znalecké posudky z oboru ekonomiky, jejichž závěry zpochybnil předchozí znalecké posudky oceňující hodnotu některých podílů ukrajinských obchodních společností, které nabyt stěžovatelův holding. Protože ze závěrů předchozích znaleckých posudků vyšel městský soud, vrchní soud se pokusil vyslechnout znalce, který starší znalecké posudky zpracoval. To nebylo možné s ohledem na jeho zdravotní stav, proto vrchní soud rozsudek městského soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení s pokynem na vypracování nových znaleckých posudků);
- **18. 6. 2018** – druhý odsuzující rozsudek městského soudu (městský soud stěžovatele odsoudil k trestu odnětí svobody v délce pěti let, pro jehož výkon ho zařadil do věznice s ostrahou. Současně stěžovateli uložil stejný trest zákazu činnosti jako v prvním rozsudku);
- **9. 4. 2019** – druhé rozhodnutí vrchního soudu (trest odnětí svobody byl snížen na čtyři roky odnětí svobody). Rozsudek nabyt právní moci 9. 4. 2019 (stěžovateli doručen 13. 6. 2019);
- **22. 7. 2019** – podání dovolání stěžovatelem;
- **30. 9. 2019** – nástup stěžovatele do výkonu trestu odnětí svobody;
- **9. 1. 2020** – přerušování výkonu trestu odnětí svobody Nejvyšším soudem;
- **8. 4. 2020** – přerušování výkonu výroku o náhradě škody Nejvyšším soudem (v usnesení Nejvyšší soud mj. uvádí, že stěžovatel podal dovolání přímo k Nejvyššímu soudu a že nyní napadený rozsudek vrchního soudu nebyl dalším spoluobviněnému řádně doručen);
- **14. 6. 2023** – Nejvyšší soud odmítl stěžovatelovo dovolání (usnesení doručeno obhájci dne **2. 1. 2024**, resp. stěžovateli dne **17. 1. 2024**).

76. Ústavní soud opakuje, že „obvinění“, od kterého se počítá celková doba trestního řízení, má ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy autonomní význam, který nelze jednoduše ztotožňovat s vnitrostátními termíny trestního práva (více v bodě 46 shora). V nynějším případě tedy nelze počátek trestního řízení datovat až od roku 2006, kdy bylo stěžovateli formálně sděleno obvinění v této věci. První negativní dopad v souvislosti s touto trestní kauzou stěžovatel pocítil již v září 2001, kdy byl vzat do vazby. Vazební soud tehdy výslovně jako důvod vazby poukázal též na počínající vyšetřování v této věci. Právě vzetí do vazby v září 2001, podpořené mj. právě podezřením na trestnou činnost okolo skupiny F., bylo jiným opatřením (předcházejícím formálnímu sdělení obvinění), které podstatným způsobem zasáhlo do poměrů stěžovatele jako podezřelého.

77. Ústavní soud dále zvažoval, jaký význam má skutečnost, že stížnostní soud ke stížnosti stěžovatele jako vazební důvod podezření z této trestné činnosti odmítl, neboť na podzim 2001 ještě stěžovatel nebyl formálně ze spáchání této trestné činnosti obviněn (viz opět bod 74 shora). Je pravda, že skutek, pro který byl stěžovatel vzat do vazby na základě rozhodnutí stížnostního soudu, je jiným skutkem, než skutek, pro který byl stěžovatel potrestán v této věci. Časově i věcně jsou to však úzce provázané skutky – jde rovněž o trestnou činnost v rámci skupiny F., kterou ovšem v roce 2001 policejní orgány vydělily do samostatné větve trestního stíhání. To v kombinaci s tím, že vazební soud dokonce výslovně opřel své rozhodnutí o trestnou činnost, o kterou nyní jde, znamená, že počátek trestního řízení ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy třeba vztáhnout již k září 2001. Ze stejné délky trestního řízení konec konců vychází též napadený rozsudek vrchního soudu (srov. k tomu více bod 85 níže).

78. Rovněž konec trestního řízení nelze ztotožňovat s právní mocí trestního rozhodnutí odvolacího soudu (srov. k tomu bod 47 shora). Přestože řízení o dovolání či dokonce o ústavní stížnosti je v mnohém specifické, je nutné rovněž tuto dobu započítat do doby trvání trestního řízení (s vědomím toho, že posouzení komplikované trestní věci ve třech stupních soudní soustavy a posléze ještě před Ústavním soudem nutně zabere podstatně déle času než posouzení toliko ve dvou stupních soudní soustavy; viz body 54 a 55 shora).

79. Ústavní soud shrnuje, že trestní řízení v předsoudní fázi trvalo více než jedenáct let (resp. sedm let od sdělení trestního obvinění do podání procesně perfektní obžaloby). Právě tato doba zásadním způsobem přispěla k průtahům v řízení. To ostatně po právu kritizuje stěžovatel. Ovšem i soudní řízení až do jeho pravomocného uzavření rozsudkem vrchního soudu trvalo nepříjemně dlouho (více než šest let). K dalším průtahům přispělo i řízení o dovolání před Nejvyšším soudem: stěžovatel podal dovolání v červenci 2019, Nejvyšší soud rozhodl v červnu 2023, spis s vyhotoveným rozhodnutím vrátil městskému soudu až na konci října 2023. Usnesení o odmítnutí bylo stěžovateli a jeho obhájci doručeno až půl roku poté, co Nejvyšší soud formálně rozhodl, tj. na počátku ledna 2024. Z pohledu ústavního není přijatelné, aby Nejvyšší soud posuzoval dovolání v trestní věci takto dlouho, a to zejména pokud stěžovatel v dovolání kritizoval právě předchozí průtahy v řízení. Pokud to Nejvyšší soud v podaném vyjádření vysvětluje obstrukcemi druhého spoluobviněného (který podal samostatné dovolání proti témuž rozsudku vrchního soudu), není to důvod, který by ospravedlňoval průtahy s rozhodnutím o dovolání stěžovatele. Tuto dobu je proto třeba připočíst (byť s vědomím specifík řízení o dovolání jako mimořádném opravném prostředku) do celkové doby trvání trestného řízení.

80. Ve výsledku lze říci, že doba trestního řízení (ve smyslu shora podané judikatury ESLP, srov. k tomu body 46 a 47 shora) zabrala téměř 18 let do vydání pravomocného

rozsudku, respektive 22 let do konečného rozhodnutí Nejvyššího soudu. Takováto délka trvání trestního řízení je již sama o sobě jasným porušením práva na projednání věci bez zbytečných průtahů, resp. práva na přiměřenou délku řízení.

81. Je pravda, že nynější trestní věc (tzv. kriminalita „bílých límečků“) byla svou povahou velmi komplikovaná. To se projevilo též v nedostatcích ve znaleckých posudcích, které celkovou dobu řízení značně protáhly. Nadto jde o trestnou činnost ze sklonku první transformační dekády po pádu komunistického režimu, kdy ještě orgány činné v trestním řízení nebyly úrovní svých znalostí dobře vybaveny pro posuzování takto sofistikované kriminality.

82. Proti tomu je však třeba zdůraznit, že stěžovatel sám k nepřijatelné délce řízení nijak nepřispěl, před trestním stíháním se neskrýval, nepobýval v cizině apod. Trestní soudy ani neuvedly, že by snad stěžovatel k délce řízení přispěl obstrukcemi či podobnými neakceptovatelnými aktivitami [srov. k tomu přiměřeně nálezy ze dne 25. 9. 1996 sp. zn. III. ÚS 83/96 (N 87/6 SbNU 123; 293/1996 Sb.), část XIII]. Stěžovateli nelze přičítat k tíži obstrukce některých jiných spoluobviněných osob.

(b.) Trestní soudy nekompenzovaly porušení práva na přiměřenou délku trestního řízení výslovně a měřitelně

83. O tom, že trestní řízení se dostalo do průtahů, není v nynějším případě sporu. Všechny tři trestní soudy uznaly, že délka řízení byla problematická a že je třeba na ni nějak reagovat.

84. Městský soud to zmínil v prvním i druhém rozsudku v této věci. Při úvaze o trestu zohlednil „*velice dlouhou dobu trestního stíhání*“ (str. 2093 prvního rozsudku). Ve druhém rozsudku tutéž pasáž zopakoval a vysvětlil, že tresty uložil ve výměrách „*o čtvrtinu kratších*“, než by byly uloženy, pokud by k průtahům nedošlo (str. 2115 druhého rozsudku). Z toho lze dovodit, že nebýt průtahů, uložil by městský soud stěžovateli trest v délce bezmála sedmi let (přesně šest let a osm měsíců). Je to jediná pasáž ze všech trestních rozhodnutí, z níž lze určit, o kolik byl snížen trest odnětí svobody jako kompenzace průtahů v trestním řízení.

85. Vrchní soud v nyní napadeném rozsudku z roku 2019 kritizoval trestní stíhání vedené „*po dobu téměř 20 roků*“, což „*nelze odůvodnit ani složitostí a rozsahem věci, natož chováním*“ stěžovatele. Tato „*značná doba trestního řízení, kdy obžalovaní byli po dobu téměř poloviny svého života podrobováni úkonům trestního řízení*“, byla nedostatečně zohledněna do výměry uloženého trestu odnětí svobody (bod 241). Dále vysvětlil, proč shledal podmínky pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody podle § 58 odst. 1 trestního zákoníku (bod 242). Vrchní soud zdůraznil stěžovatelovu vedoucí roli v trestné činnosti: „*Jako trest adekvátní mu odvolací soud uložil nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání čtyř roků. Takto uložený trest je adekvátní nejen na osobní charakteristiky obžalovaného, ale i s ohledem na všechny na předchozích stranách tohoto odůvodnění popsané rysy vytykaného jednání a odpovídá i postavení obžalovaného jakožto vedoucí osoby v celé trestné činnosti. Podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku byl tento obžalovaný pro výkon uloženého trestu odnětí svobody zařazen do věznice s ostrahou, neboť se jedná o obžalovaného, kterému byl poprvé vyměřen trest odnětí svobody, a to ve výměře nižší než 8 roků, a nebyly u něho shledány žádné podmínky, které by odůvodnily jeho zařazení*

do věznice s přísnějším režimem.“ Oproti tomu beze změny nechal vrchní soud výrok o zákazu činnosti.

86. Vrchní soud tedy jako jediný uvedl, jak dlouho trestní řízení trvalo, přihlédl tedy k trestnímu řízení probíhajícímu bezmála 20 let. Učinil tak ale jen v hrubých rysech, nevysvětlil jakou „váhu“ mají tyto průtahy na výsledné výměře trestu. Nadto vrchní soud ani nenaznačil, jaký trest by si stěžovatel zasloužil, kdyby nebylo průtahů. Toto pochybení je o to horší, jestliže vrchní soud zrušil trest uložený městským soudem a nahradil ho novým trestem. S ohledem na měřitelnost kompenzace je tedy rozsudek vrchního soudu odůvodněn ještě méně než napadený rozsudek městského soudu, který uvedl, že nepřiměřená délka trestního stíhání (k červnu 2018, kdy byl rozsudek městského soudu vydán) snížila stěžovatelův trest „o čtvrtinu“.

87. Nejvyšší soud se k témuž vyjádřil jen v bodě 106 svého usnesení. Zde však pohříchu jen obsáhle rekapituloval obsah rozsudků vrchního soudu a městského soudu. Sám však k tomu nic nepřidal (viz rekapitulace v bodu 13 výše). Právě ohledně kompenzace neústavních průtahů zůstal (v jinak detailní a příkladné argumentaci) Nejvyšší soud stěžovatelově dovolací argumentaci mnoho dlužen.

88. Jak Ústavní soud výše zdůraznil, zmírnění trestu jako prostředek kompenzace porušení práva na přiměřenou délku řízení musí být výslovné a měřitelné. Kompenzace poskytnutá vrchním soudem byla výslovná jen zčásti (viz obecná zmínka o trestním stíhání vedeném „*po dobu téměř 20 roků*“), zatímco kompenzace městského soudu nebyla výslovná vůbec (městský soud jen zmínil „*velice dlouhou dobu trestního stíhání*“). Kompenzace poskytnutá městským soudem byla měřitelná jen zčásti. Městský soud sice uvedl, že uložený trest je kratší o čtvrtinu, ovšem bez podrobnější analýzy celého trestního řízení. Kompenzace poskytnutá vrchním soudem pak nebyla měřitelná vůbec. Vrchní soud nevysvětlil, jaký trest by přicházel do úvahy, pokud by nebylo průtahů, a o kolik let byl tedy vlastně stěžovatelův trest odnětí svobody zkrácen. Pokud však Ústavní soud srovná výsledný trest s trestem zvažovaným městským soudem, pak výsledná kompenzace spočívá ve snížení trestu odnětí svobody o pouhopouhé dva roky a osm měsíců. Byť Ústavní soud obecně nestanovuje, v jaké výši má být vyměřena ta či ona kompenzace, takto malá kompenzace za trestní řízení vedené 20 let je již na první pohled zcela zjevně nepřiměřená a proto ústavně nepřijatelná.

89. To, že trestní soudy neměly jasno, o kolik vlastně snížily trest ve srovnání s trestem v řízení bez průtahů, lze dobře ilustrovat též na vyjádření Nejvyššího státního zastupitelství a Nejvyššího soudu k ústavní stížnosti. Obě vyjádření argumentovala celým rozsahem trestní sazby pěti až deseti let odnětí svobody (§ 209 odst. 5 trestního zákoníku). Nejvyšší soud dokonce ve vyjádření k ústavní stížnosti uvádí, že nebýt průtahů, byl by trest odnětí svobody ukládán v horní polovině trestní sazby nebo dokonce při její horní hranici, tj. osm až devět let. To však je v rozporu se zmíněnou pasáží odůvodnění rozsudku městského soudu, která je jedinou kvantifikovanou úvahou o patřičném trestu, nebýt neústavních průtahů (Ústavní soud dodává, že městským soudem zvažovaný trest v délce šesti let a osmi měsíců by byl v dolní polovině trestní sazby).

90. Ústavní soud opakuje, že kompenzace ve formě snížení či jiného zmírnění trestu nemůže být poskytována *abstraktně*, ve vztahu k horní hranici trestní sazby, ale *konkrétně* ve vztahu k trestu, který by byl stěžovateli vyměřen, nebylo-li by neústavních průtahů. Jen tak může být kompenzace skutečně měřitelná a proto též přezkoumatelná.

91. Další ústavní pochybení pak je též to, že vrchní soud vůbec neuvedl (podobně jako městský soud), jaký vliv mají neústavní průtahy na trest zákazu činnosti.

92. Napadená rozhodnutí Nejvyššího soudu a vrchního soudu proto mají tak závažné nedostatky, které již dosáhly ústavní intenzity. Výrok o trestu, který byl uložen stěžovateli, nesplňuje ústavní požadavky na kompenzaci porušení práva na přiměřenou délku řízení rozhodnutím trestního soudu.

93. Ústavní soud dále zvažoval, zda v tomto případě nejsou dány mimořádné okolnosti, které by svědčily pro rozhodnutí o zastavení trestního stíhání či upuštění od potrestání z důvodu neústavních průtahů (srov. k tomu body 70 a 71 shora). Takové mimořádné okolnosti však ještě nenastaly. Proti takovéto formě kompenzace svědčí několik důležitých okolností (které správně rekapituluje ve vyjádření Nejvyšší soud). Zaprvé, je to mimořádná závažnost jednání stěžovatele a s tím spojená výše škody, kterou trestnou činností společně se svými spolupachateli způsobil. Zadruhé, je to mimořádně vysoký počet poškozených (cca tři tisíce osob), většině z nich trestní soudy přiznaly nárok na náhradu škody proti odsouzeným pachatelům. Právě mimořádně vysoký počet poškozených byl ostatně jedním z důležitých (a jinak obecně legitimních) faktorů, které podstatně protáhly nynější řízení. Zatřetí, právní a zejména skutková komplexnost celé kauzy se promítla též na mimořádném rozsahu odůvodnění rozsudku městského soudu, který čítá 2153 stran (podle Nejvyššího soudu jde o jeden z nejrozsáhlejších rozsudků, které kdy byly českými soudy sepsány).

94. Proto Ústavní soud nesdílí stěžovatelův názor, že v této věci jsou důvody pro zastavení trestního stíhání či upuštění od trestu z důvodu neústavních průtahů. Je však nepochybné, že dosavadní postup trestních soudů nedostatečně odráží míru neústavního pochybení, k němuž v důsledku průtahů v této věci došlo. Jde-li o takto závažné průtahy, atakující samotné hranice toho, co je ještě v právním státě akceptovatelné, musí trestní soudy věnovat výměře trestu ve vztahu ke kompenzaci porušení práva podle čl. 38 odst. 2 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy mnohem větší pozornost.

VI. Shrnutí a závěr

95. Již jen proto, že trestní řízení trvalo více než 20 let, nelze délku řízení s ohledem na všechny okolnosti nynějšího případu označit jinak než jako nepřiměřenou. Trestní soudy musely porušení stěžovatelova práva na přiměřenou délku trestního řízení kompenzovat. O to se sice pokusily, ale chybně a nedostatečně. Žádný z trestních soudů plně nedostal povinnosti kompenzovat porušení práva výslovným a měřitelným způsobem.

96. Vrchní soud alespoň v obecné rovině výslovně uznal, že trestní řízení trvalo velmi dlouho, (tehdy) po dobu „*téměř 20 roků*“. Ostatní soudy se celkovou dobou trestního řízení nezabývaly, respektive o délce řízení neměly jasno. Zejména pak nebyl splněn požadavek měřitelnosti. Městský soud uvedl, že trest odnětí svobody by hypoteticky činil šest let a osm měsíců. Tato úvaha nicméně pozbyla významu v okamžiku, kdy vrchní soud výrok o trestu odnětí svobody zrušil a uložil stěžovateli nový, mírnější trest. V takové situaci měl vrchní soud sdělit, jaký trest (v řízení bez průtahů) podle něj přicházel do úvahy, a vysvětlit měřitelným způsobem, o jakou dobu trest snížil. To

v napadeném rozsudku vrchního soudu chybí. Tato pochybení neodstranil ani Nejvyšší soud, který této otázce nevěnoval větší pozornost a jen bez dalšího stručně shrnul obsah rozhodnutí vrchního soudu. Ústavní soud proto nemohl určit kompenzaci průtahů v tomto případě.

97. Ústavnímu soudu tedy nezbylo než zrušit jednak napadené usnesení Nejvyššího soudu v části, ve které odmítl dovolání stěžovatele (výrok II tohoto nálezu), jednak napadený rozsudek vrchního soudu zaprvé v té části, ve které se stěžovatel odsuzuje k trestu odnětí svobody ve výměře čtyř roků a pro výkon tohoto trestu se zařazuje do věznice s ostrahou, zadruhé v té části, ve které vrchní soud zamítl stěžovatelovo odvolání proti trestu zákazu činnosti (výrok III tohoto nálezu).

98. Ústavní soud zrušil jen ty výroky, se kterými lze spojovat neústavnost. Na výrocích o vině stěžovatele Ústavní soud nic neústavního neshledal, respektive argumentace stěžovatele byla v tomto rozsahu zjevně neopodstatněná (viz část V. A. shora), proti výrokům městského soudu a vrchního soudu o nárocích poškozených na náhradu škody pak stěžovatel nesnesl žádnou argumentaci. Ve zbytku proto Ústavní soud ústavní stížnost odmítl dílem pro nepříslušnost podle § 43 odst. 1 písm. d) zákona o Ústavním soudu (v rozsahu uvedeném v bodě 17 shora), dílem pro zjevnou neopodstatněnost [§ 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu].

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 22. května 2024

Josef Fiala
předseda senátu